

ДОВІДКА

Про результати моніторингу сформованості
мовленнєвої діяльності учнів початкових класів
за підсумками II семестру 2025-2026 навчального року

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти», листа Міністерства освіти і науки України від 13.08.2025 №1/16828-25 «Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році», листа Департаменту освіти і науки від 06.05.2026 № 063-3152 «Про завершення 2025/2026 навчального року», навчальних навчальних програм початкової освіти, плану роботи закладу освіти на 2025-2026 навчальний рік, календарно-тематичних планів вчителів початкових класів на II семестр протягом березня-травня 2026 року адміністрацією закладу був проведений моніторинг сформованості мовленнєвої діяльності учнів 1-4 класів: списування (1-і класи), аудіювання (2-4-і класи), робота з літературним твором (2-4-і класи), діалогічне мовлення (2-і класи), усний твір (2-3-і класи), письмовий твір (4-і класи), усний переказ (3-і класи).

Оцінювання навичок мовленнєвої діяльності відбувалося відповідно наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти». Матеріал для проведення моніторингового дослідження було підібрано відповідно до віку учнів та відповідав навчальним програмам. Завдання готувалися та погоджувалися на засіданні методичного об'єднання вчителів початкових класів.

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям, завдяки якому відбувається соціалізація дитини. У молодшому шкільному віці закладається фундамент культури мислення, мовлення і спілкування, розвиваються комунікативні здібності, пізнавальна активність, образне творче та системне мислення. Саме початкова школа покликана сформувати в дітей інтерес до краси і мудрості живого слова, його значущості у житті людини. Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості. А своєчасний і якісний розвиток мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку учня. Мовленнєва компетентність – це вміння досконало користуватися мовою в конкретних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо). Для формування навичок оволодіння мовою, комунікативних умінь педагоги розвивають мовленнєві компетентності учнів. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти у першому циклі (1–2 класи) переважають ігрові методи навчання. Саме в цей період діти фантазують, виявляють творчість та ініціативність, формують уміння

- прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів за допомогою літературних творів, медіатекстів, театралізації, гри;
- уміння брати участь у діалозі, створювати короткі монологічні висловлення;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

№	Клас	К-ть учнів у класі	Види мовленнєвої діяльності																							
			Аудіювання				Письмовий твір				Робота з літературним твором				Усний переклад				Діалог		Списування		Усний твір			
			В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П	Сформовано	Формується	Сформовано	Формується	В	Д	С	П
1	1-А	18																			11	7				
2	1-Б	20																			10	10				
3	1-В	19																			13	6				
4	2-А	26	9 сф.		13 ф.						20 сф		2 ф.						15	11			18 сф.		8 ф.	
5	2-Б	23	5 сф.		18 ф.						17 сф		2 ф.						10	13			7 сф.		16 ф.	
6	3-А	27	6	8	7	-					10	11	4		12	9	5	1	15	8			13	10	4	-
7	3-Б	20	8	3	6	-					7	9	1	1	7	6	7	-					5	8	7	-
8	3-В	20	6	6	5	-					8	8	2	-	9	7	4	-					10	6	4	-
9	3-Г	18	8	7	1	-					10	6	1	-	13	2	2	-					13	4	1	-
10	4-А	25	13	12	-	-	8/3	13/18	4/4	-	11	11	3	-												
11	4-Б	26	14	9	1	-	10/5	11/11	2/7	-	12	11	3	-												
12	4-В	25	6	11	3		4/4	16/13	3/3	-/3	12	10	3	-												

Представлені результати діагностувальних робіт учнів 1–4 класів із формування ключових компетентностей та наскрізних умінь щодо мовленнєвих навичок свідчать про достатньо сформовані вміння і навички, відповідно до вимог обов'язкових результатів навчання.

Діалог є домінуючою формою мовлення. Уміння вести діалог, підтримувати його - одне із найважливіших комунікативних умінь школяра. Формування діалогічних умінь вчителі початкових класів систематично реалізують на уроках української мови. Це позитивно впливає на ефективність роботи з розвитку мовлення загалом, а також на розвиток мислення молодших школярів.

Учням 2-х класів були запропоновані III варіанти діагностувальної роботи «Діалог»:

I варіант – «Телефонна розмова»

- Уяви, що ти телефонуєш другу чи подрузі. Яка розмова може відбутися між вами? Запиши діалог за планом та опорними словами.

II варіант – «У магазині»

- Уяви, що тобі потрібно піти в магазин купити хліба, печива чи інше. Яка розмова може відбутися між тобою і продавцем? Запиши діалог за планом та опорними словами.

III варіант – «У парку»

- Уяви, що ти гуляєш в парку і зустрічаєш свого друга чи подругу. Яка розмова може відбутися між вами? Запиши діалог за планом та опорними словами.

Робота виконувалася учнями письмово з опорою на план, опорні слова та пам'ятку. Дослідженням було охоплено 49 учнів (100% контингенту учнів 2х класів). Аналіз результатів показав, що практичні навички, передбачені програмою з діалогічного мовлення в учні 2 класів з навчального предмету «українська мова» в більшості сформовані, а саме:

- складають діалог на задану тему - 25 учнів (51%);
- використовують форми мовленнєвого етикету – 29 учнів (59%);
- дотримуються правил спілкування та норм літературної мови – 27 учнів (56%);
- обсяг діалогічного мовлення відповідає нормі – у 24 учнів (49%).

Всі учні 2-х класів показали достатні результати (вчителі: Куцак В.С., Белкіна Т.Я.). Результати відображені в таблиці (додається).

Аудіювання – це такий вид мовленнєвої діяльності, під час якого людина одночасно сприймає усне мовлення й аналізує його (здійснює смислову обробку інформації), а для цього необхідно бути уважним, уміти швидко актуалізувати весь попередній мовленнєвий та інформаційний досвід, концентрувати увагу на змісті висловлювання при мінімальному контролі за його мовною формою, мати треновану короткочасну і розвинену довготривалу пам'ять, мати здатність результативно працювати у визначених часових межах. Успішне аудіювання допомагає учням розвинути комунікативні навички та опанувати іноземну мову.

Моніторинг якості сформованості аудіативних умінь (слухання і розуміння прослуханого) з української мови був проведений фронтально в 2-4 класах за незнайомими текстами та тестовими завданнями до них, а саме:

- у 2-х класах за текстом В. Сухомлинського «Камінь»;
- у 3-х класах за текстом О. Буцня «Горобчик»;
- у 4-х класах за текстом В. Сухомлинського «Материнське щастя».

У ході моніторингового дослідження встановлено, що серед учнів 2х класів, які виконували роботу, а саме 45 учнів (92% контингенту учнів 2х класів):

- сформовані результати навчання – у 14 учнів (31%) і формуються – у 31 учня (69%).

Найбільше помилок учні допустили:

- у 8 завданні – «Встав слово у речення» (20 учнів/44%);
- у 7 завданні – «З'єднай частинки» (12 учнів/27%);
- у 5 завданні – написати «Що сталося із криницею?» (11 учнів/24%);
- у 1 завданні – тестове завдання «Яку назву має оповідання?» (11 учнів/24%).

Всі учні 2-х класів правильно справились із 4 тестовим завданням «Що зробив хлопчик-пустун?».

У ході моніторингового дослідження встановлено, що найкраще справилися з роботою учні 2-А класу (вчитель Куцак В.С.).

У ході моніторингового дослідження встановлено, що учні 3х класів, які виконували роботу, а саме 71 учень (86% контингенту учнів 3х класів):

- виконали завдання на:
 - високий рівень – 28 учнів (39%);
 - достатній рівень – 24 учні (34%);
 - середній рівень – 19 учнів (27%);

Найбільше помилок учні допустили:

- у 6 завданні – Установити послідовність подій, пронумерувавши речення за допомогою цифр (29 учнів/41%);
- у 9 завданні – Встав пропущене слово у речення, користуючись довідкою (21 учень/30%);
- у 7 завданні – Хто з дівчат насправді любить пташок? Поясни, чому? (17 учнів/24%);

Найкраще справилися учні 3-Г класу (вчитель Гонтарук Я.І.).

У ході моніторингового дослідження встановлено, що серед учнів 4х класів, які виконували роботу, а саме 69 учнів (91% контингенту учнів 4х класів):

- справилися на:
 - високий рівень – 33 учнів (48%);
 - достатній рівень – 32 учнів (46%);
 - середній рівень – 4 учні (6%)

Учні 4-А класу виконали завдання на високий та достатній рівні (вчитель Левчук Т.І.).

Найбільше помилок учні 4-х класів допустили:

- у 3 завданні – Як почувалися діти-гусенята під материнськими крилами? Тестове завдання (10 учнів/14%);
- у 2 завданні – Куди вивела Гуска своїх маленьких гусенят на прогулянку? Тестове завдання (9 учнів/13%).

Найкращі результати показали учні 4-А та 4-Б класів (вчителі: Левчук Т.І., Фещук Л.І.). Результати відображені в таблицях (додаються).

Усний твір – це вид усного монологічного мовлення, що вимагає зв'язного, логічного та емоційного викладу думок (передбачає самостійне складання та усне висловлення думок на певну тему).

Моніторинг уміння складати усний твір перевірявся у всіх учнів 2-3 класів (2-і класи – 49 учнів; 3-і класи – 85 учнів).

Учням були запропоновані теми для складання усного твору:

- 2 класи – «Моя улюблена пора року» за поданим планом запитань.
- 3 класи – «Моя улюблена книжка» / «Моя улюблена квітка» за поданим планом запитань.

Даний вид моніторингу мовленнєвої діяльності дає можливість зробити висновки, що сформовані результати навчання – у 25 учнів (51%) і формуються – у 24 учнів (49%) із 49 учнів (100% контингенту другокласників), а саме:

- створює повноцінне зв'язне висловлювання – 25 учнів (51%);
- повно висвітлює тему – 29 учнів (59%);
- визначається багатством словника, граматичною та стилістичною грамотністю – 23 учнів (47%);
- вдало пов'язує предмет розмови з власним досвідом – 26 учнів (53%);
- вдало добирає виражальні засоби мови – 26 учнів (53%);
- припускається поодиноких лексичних неточностей, мовних помилок – 13 учнів (27%).

Даний вид моніторингу мовленнєвої діяльності дає можливість зробити висновки, що із 85 учнів (100% контингенту 3х класів), а саме:

- зміст твору відповідає загальній темі, нічого зайвого, що її не стосується – у 50 учнів (59%);
- дотримана чітка структура твору: зачин, основна частина, кінцівка – у 40 учнів (47%);
- усі елементи логічно пов'язані – у 43 учнів (51%);
- твір відповідає заданому обсягу, завершений та зв'язний – у 44 учнів (52%);
- не допускається тавтологія – невиправдані повтори однакових чи спільнокореневих слів – у 28 учнів (33%).

Учні 3-х класів виконали на:

- високий рівень – 41 учень (48%);
- достатній рівень – 28 учнів (33%);
- середній рівень – 16 учнів (19%).

В цілому, учні 2-3 класів показали високі результати (вчителі: Куцак В.С., Белкіна Т.Я., Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Снігир В.М., Гонтарук Я.І.). Результати відображені в таблицях (додаються).

Протягом II семестру діагностуванню підлягали також навички монологічного мовлення (робота з літературним твором). Діагностувальна робота (робота з літературним твором) була комбінована та мала на меті контроль сформованості навичок читання мовчки із тестовими завданнями, розуміння змісту прочитаного, уміння працювати з текстом та виконання творчого завдання на побудову висловлювання власної думки за змістом прочитаного за текстами:

- 2 класи «Як їжачок готувався до зими» за В. Сухомлинським;
- 3 класи «Прогаяний день» за В. Сухомлинським;
- 4 класи «Коли по хаті ходять пироги?» за В. Сухомлинським.

Після прослуховування тексту учні письмово виконували завдання на розуміння фактичного змісту сприйнятого на слух тексту, відтворення послідовності подій; встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, визначення теми твору.

У ході моніторингового дослідження виявлено:

- серед 2-х класів сформовані результати навчання – у 29 учнів (71%) і формуються – у 12 учнів (29%) із 41 учня (84% контингенту 2х класів).
- виконали завдання без помилок – 7 учнів (17%) другокласників.
- серед 3-х класів учні виконали завдання на:
 - високий рівень – 35 учнів (45%);
 - достатній рівень – 34 учні (44%);
 - середній рівень – 8 учнів (10%);
 - початковий рівень – 1 учень (1%) - Юхимчук Єгор учень 3-Б класу (вчитель – Коваль Н.Г.)
- серед 4-х класів учні виконали на:
 - високий рівень – 48 учнів (63%);
 - достатній рівень – 22 учнів (29%);
 - середній рівень – 6 учнів (8%).

Класи	Допущені помилки											
	Розуміння змісту прочитаного											
	Визначає фактичний зміст, тему, основну думку, пояснює причиново-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання				Аналізує прочитаний текст, висловлює й обґрунтовує власне ставлення щодо прочитаного, формулює висновки				Будує зв'язні висловлювання (розповідь, опис, есе, діалог) в усній і писемній формах, володіє монологічною та діалогічною формами мовлення, дотримується правил культури спілкування			
	П	С	Д	В	П	С	Д	В	П	С	Д	В
2-і класи		12 (ф.)		29 (сф.)		20 (ф.)		21 (сф.)		24 (ф.)		17 (сф.)
3-і класи	3/4%	13/ 17%	22/ 28%	40/ 51%	7/ 9%	8/ 10%	28/ 36%	35/ 45%	3/4%	9/12 %	29/ 37%	37/ 47%
4-і класи		6/8%	22/ 29%	48/ 63%	1/1 %	11/ 14%	39/ 52%	25/ 33%	2/3%	7/9%	33/ 43%	34/ 45%

Найбільше помилок було допущено учнями у таких завданнях:

- серед учнів 2-х класів:
 - Запиши, що їжачок приносив до себе в хатинку. – 21 учень (51%);
 - Віднови послідовність подій. – 26 учнів (63%);
 - Придумай свій заголовок до твору (творче завдання) – 24 учні (58,5%);
- серед учнів 3-х класів:
 - Встанови відповідність між словом та його значенням - 26 учнів (33%);
 - Віднови послідовність подій у тексті. Постав цифри в порожні клітинки – 25 учнів (32%).
- серед учнів 4-х класів:
 - Яке прислів'я найточніше виражає головну думку твору? – 22 учнів (29%);
 - Віднови послідовність подій у творі - 27 учнів (35,5%).

Найкращі результати показали учні 3-В, 3-Г, 4-А та 4-Б класів (вчителі: Снігир В.М., Гонтарук Я.І., Левчук Т.І., Фещук Л.І.)

Особливо важливим видом мовленнєвої діяльності є письмо. Писемне мовлення молодших школярів полягає у формуванні умінь записувати свої думки, враження, спостереження за подіями оточуючої дійсності. Одним з найпоширеніших шляхів формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови є твір. Приділяючи особливу увагу розвитку усного і писемного мовлення дітей, вчителі постійно розширюють їх життєвий досвід, вчать спостерігати, уявляти, творчо мислити й відчувати, оцінювати й узагальнювати, а потім передавати словом усе побачене, почуте, пережите.

Письмовий твір є формою реалізації письмового мовлення та оцінюється за структурою, змістом та правильним використанням мовних засобів.

Письмовий твір писали – 71 учень (95% контингенту 4-х класів). Учням була запропонована тема письмового твору «Заповітна мрія». Завданням було: «Напиши про це твір (6-7 речень) за складеним орієнтовним планом:

1. Про що ти мрієш?
2. Чому ти мрієш саме про це?
3. Чи знаєш ти, як досягти своєї мрії?
4. Що ти робиш для здійснення своєї мрії?»

Аналіз сформованості писемного монологічного мовлення у 4-х класів показав:

- виконали (складають твір з дотриманням логіки викладу та з творчим доповненням) на:
 - високий рівень – 22 учнів (31%);
 - достатній рівень – 40 учнів (56%);
 - середній рівень – 9 учнів (13%);
- виконали (пишуть розбірливо, дотримується граматичних і орфографічних норм, перевіряє та редагує написане) на:
 - високий рівень – 12 учнів (17%);
 - достатній рівень – 42 учнів (59%);
 - середній рівень – 14 учнів (20%);

- початковий рівень – 3 учнів (4%) із 4-В класу: Сапов Артем, Мельничук Єгор, Вовченко Іван (вчитель Старостіна О.В.)

У ході моніторингового дослідження виявлено:

- зміст твору відповідає загальній темі, нічого зайвого, що її не стосується – у 65 учнів (92%);
- дотримана чітка структура твору: зачин, основна частина, кінцівка – у 60 учнів (85%);
- усі елементи логічно пов'язані – у 62 учнів (87%);
- твір відповідає заданому обсягу, завершений та зв'язний – у 63 учнів (89%);
- не допускається тавтологія - невиправдані повтори однакових чи спільнокореневих слів – у 54 учнів (76%).

Найкращі результати показали учні 4-А та 4-Б класів (вчителі: Левчук Т.І., Фещук Л.І.). Результати відображені в таблиці (додається).

Велика увага педагогами приділяється усному переказу, оскільки це важкий вид роботи, який допомагає учням розвивати зв'язне мовлення та розуміння тексту.

Усний переказ перевірили у 84 учнів (99% контингенту 3-х класів). Учнім був запропонований текст «Петрик, Собака й Кошеня» (78 слова) для усного переказу. У ході моніторингового дослідження встановлено, що учні:

- виконали завдання на:
 - високий рівень – 41 учень (49%);
 - достатній рівень – 24 учні (29%);
 - середній рівень – 18 учнів (21%);
 - початковий рівень – 1 учениця (1%) із 3-А класу Пенська Крістіна (Вчитель: Коросташова Н.М.).

У ході моніторингового дослідження виявлено:

- вільно будують речення, використовуючи запозичені з оригіналу мовні засоби – 39 учнів (46%);
- дотримуються послідовності подій викладених у авторському тексті, причинно-наслідкової залежності, відтворення основних фактів – 44 учні (52%);
- у повному обсязі передають все суттєве – 54 учні (64%);
- припускаються мовленнєвих помилок – 25 учнів (30%).

Найкраще з даним видом роботи справилися учні 3-В та 3-Г класів (вчителі: Снігир В.М., Гонтарук Я.І.).

Моніторинг умінь і навичок списування було проведено серед учнів 1х класів за текстом «Учениця» (22 слова). Виконували роботу – 56 учнів (99% контингенту учнів 1х класів). При оцінюванні списаного тексту в 1-х класах педагоги брали до уваги грамотність, каліграфію (форма, розмір, нахил, поєднання букв) і культуру оформлення письмової роботи (дотримування учнем гігієнічних правил).

У ході моніторингового дослідження виявлено, що:

- сформовані результати навчання – у 40 учнів (73%) і формуються – у 15 учнів (27%);
- не допусти помилок при списуванні – 20 учнів (36%);
- не справилися з роботою – 1 учень (1%) 1-Б класу Альош Іван (вчитель Левицька В.М.).

Результати відображені в таблиці (додається).

У ході моніторингового дослідження вивчалось питання сформованості ключових компетентностей та наскрізних умінь щодо мовленнєвих навичок в учнів на інклюзивній формі навчання. Учні показали результати, а саме:

ПІ дітини, клас	Вчитель	Аудіювання	Усний переказ	Усний твір	Робота з літературним твором
Коваленко Марк (3-В)	Снігир В.М.	Д.р.	Д.р.	Д.р.	Д.р.
Недзельський Ростислав (3-В)	Снігир В.М.	Д.р.	Д.р.	С.р.	С.р.
Семеновський Артем (3-Г)	Гонтарук Я.І.	Д.р.	В.р.	В.р.	Д.р.

В учнів 1-2 класів, які мають ООП: Токарева Софія (1-В), Іванченко Аліна (2-Б), Супрун Владислав (2-Б) ключові компетентності та наскрізні уміння щодо мовленнєвих навичок – формуються (вчителі: Очеретня О.В., Белкіна Т.Я.).

Для формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках української мови вчителі ефективно використовують ігрові прийоми роботи та інтерактивні технології, які у невимушеній формі спонукають учнів до побудови діалогічних і монологічних висловлювань. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є надважливою для становлення активної, творчої та комунікабельної особистості. Учні не бояться висловлювати власну думку; складають тексти, дають розгорнуті відповіді на питання. Учні оволоділи вміннями комунікувати українською мовою.

Проаналізувавши результати сформованих наскрізних умінь щодо розвитку мовленнєвої компетентності педагогам рекомендовано:

1. Створювати умови для активної мовленнєвої практики, мінімум монологів.
2. Формулювати запитання так, щоб спонукати дітей до розмірковування, без подачі готових рішень.
3. Планувати інтеграцію умінь/навичок через діяльнісний підхід.
4. Підтримувати інтелектуально-мовленнєву діяльність.
5. Зацікавлювати, спостерігати за власним поступом, аналізувати та інтерпретувати разом з дітьми.
6. Учити урахувати думки кожного/кожної.

7. Налаштовувати таку атмосферу в класі, щоб усі учасники почувалися розкуто, не боялися помилитися, коригувати вміння та навички.
8. Залучати учнів до контролю за мовленням тих, хто відповідає.
9. Здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання навчальних досягнень.
10. Змінювати способи і шляхи розвитку через упровадження діяльнісного підходу, види й форми роботи, мотивувати до пізнання нового.
11. Використовувати знайомі учням технічні засоби/гаджети під час освітнього процесу.
12. Надавати власний приклад.
13. Обумовлювати мотивацію навчання, як передумову успішного уроку.

Заступник директора

Оксана САПОЖНИК